

NOVÝ TREND V ODPOVĚDNOSTI STÁTŮ: INDIVIDUÁLNÍ PRÁVO NA ODŠKODNĚNÍ OBĚTÍ ZÁVAŽNÝCH PORUŠENÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA?

PAVEL ŠTURMA

1. ÚVOD

Pravidla o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování jsou součástí obecného mezinárodního práva v obyčejové formě. V současnosti existuje jejich kodifikované znění v podobě návrhu článků o odpovědnosti států, přijatých Komisí OSN pro mezinárodní právo (2001), i když nemají formu závazného dokumentu (smlouvy). Kromě toho jde o obecnou, dispozitivní úpravu, která může být doplňována zvláštními pravidly.

Tradiční pojetí mezinárodní odpovědnosti je založeno na decentralizovaném, v podstatě bilaterálním pojetí, kdy poškozený stát uplatňuje odpovědnostní nárok na zastavení protiprávního chování a reparaci vůči státu porušiteli. V současném mezinárodním právu jsou však také závazky, které nemají bilaterální povahu, nýbrž chrání kolektivní zájem skupiny států, mezi něž patří oprávněný stát. Může jít o závazek z mnohostranné smlouvy nebo obyčejce, který se týká např. regionálního systému ochrany lidských práv, popř. mezinárodního humanitárního práva (MHP). Tyto závazky vycházejí z norem dispozitivní povahy a působí *erga omnes partes*. V druhém případě jde o porušený závazek vůči mezinárodnímu společenství jako celku (*erga omnes*). Takovéto závazky vyplývají z obyčejových norem obecného mezinárodního práva a z norem kogentní povahy (např. zákazy agrese, genocidia, otroctví a rasové diskriminace, právo národů na sebeurčení).¹

V obou případech jsou jiné než přímo poškozené státy oprávněny požadovat ukončení mezinárodně protiprávního chování a záruky, že se takové chování nebude opakovat. Tyto státy jsou též oprávněné požadovat splnění reparační povinnosti ve prospěch přímo poškozeného státu nebo beneficiářů porušeného závazku. V případě závazků v oblasti lidských práv a MHP mohou být beneficiáři jednotlivci.

Tím se dostáváme k nejnovějšímu trendu, souvisejícímu s koncepcí lidských práv v mezinárodním právu, podle něhož může mít jednotlivec právo na účinnou nápravu, popř. náhradu škody v případě závažných porušení lidských práv nebo válečných zločinů. Jinak řečeno, na základě některých dokumentů, jako je Deklarace OSN o zá-

¹ Srov. Report of the ILC 2001, GAOR, Fiftysixth session, Suppl. No. 10 (A/56/10), s. 320–322.

kladních zásadách spravedlnosti pro oběti zločinu a zneužití moci (1985), Základní zásady a směrnice k právu na nápravu a reparaci pro oběti hrubých porušení lidských práv a závažných porušení mezinárodního humanitárního práva (2005),² jakož i obyčejového mezinárodního práva se začíná formovat povinnost státu odškodnit individuální oběti porušení MHP.³ Avšak korelativní právo individuálních obětí porušení je velmi omezené, pokud vůbec existuje. Je tomu tak vzhledem k řadě procesních a materiálních problémů.⁴

Ponecháme-li stranou klasickou cestu diplomatické ochrany, v zásadě existují tři možnosti, jak by mohl jednotlivec dosáhnout odškodnění za závažná porušení MHP: (1) před vnitrostátními soudy, (2) před mezinárodními soudy a (3) prostřednictvím kompenzačních komisí.

2. UPLATŇOVÁNÍ NÁROKU PŘED VNITROSTÁTNÍMI SOUDY

Vnitrostátní soudy se jeví jako nejlogičtější a pro oběti porušení nejdostupnější mechanismus pro dosažení kompenzace. Již ve zprávě MVČK (ICRC) o ochraně válečných obětí (1993) se navrhovalo zřízení procedur pro poskytování náhrady za škody způsobené obětím porušení MHP.⁵ Přesto se v praxi států dodnes tato možnost příliš neuplatnila. Pro jednotlivce je dosti obtížné domáhat se kompenzace žalobou proti cizímu státu před jeho soudy.

Naopak civilní žaloby proti cizím státům před domácími soudy mohou narážet na obecně platná pravidla o jurisdikční imunitě státu a státního majetku. Je ovšem skutečností, že kodifikační Úmluva OSN o jurisdikčních imunitách států a jejich majetku (2004) neposkytuje jednoznačnou odpověď. Na jedné straně čl. 12 Úmluvy stanoví výjimku z imunity pro škody na zdraví a majetku bez ohledu na to, zda byly způsobeny jednáním *jure gestionis* či *jure imperii*.⁶ Na straně druhé však z komentáře Komise pro mezinárodní právo k čl. 12 návrhu článků o jurisdikčních imunitách vyplývá, že toto ustanovení se nepoužije na situace ozbrojených konfliktů (*situations involving armed conflicts*).⁷ V takových případech by se měla použít úprava obsažená v mezinárodním právu obyčejovém, na které odkazuje preambule Úmluvy. Podle některých názorů

² “Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law”, Annex to CHR Resolution 2005/35, E/CN.4/RES/2005/35 (19. 4. 2005).

³ Viz Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General, Geneva, 25 January 2005, § 595–598. Srov. Henckaerts, J. M., Doswald-Beck, L. (eds.), *Customary International Humanitarian Law*. Vol. I. Rules. Cambridge University Press, 2005, s. 537–550.

⁴ Viz Fleck, D. Individual and State Responsibility for Violations of the *Ius in Bello*: An Imperfect Balance. In: Heintschel von Heinegg, W., Epping, V. (eds.), *International Humanitarian Law Facing New Challenges*. Berlin/Heidelberg/New York: Springer, 2007, s. 180.

⁵ Srov. *Report on the Protection of War Victims*. Prepared by the ICRC. Geneva, June 1993; in: Sassóli, M., Bouvier, A. *How Does Law Protect in War?* Vol. II. Second Ed., Geneva: ICRC, 2006, s. 716.

⁶ Srov. Caban, P. *Jurisdikční imunity států*. Praha: PF UK, 2007, s. 67 an.

⁷ Viz *Report of the ILC, Forty-third session*, 1991, UN doc. A/46/10, s. 106. Srov. též Caban, P., op. cit., s. 73–74; Espósito Massicci, C. *Inmunidad del Estado y Derecho Humanos*. Madrid: Thomson/Civitas, 2007, s. 131–132.

však nelze vyloučit, že do rozsahu aplikace Úmluvy mohou spadat též vojenské činnosti cizích států v době ozbrojeného konfliktu.⁸

V praxi tak dosud existuje jen málo rozhodnutí vnitrostátních soudů týkajících se odškodnění obětí ozbrojených konfliktů. Tradiční interpretace mezinárodního práva vychází z toho, že ustanovení MHP o náhradě škody, jaké bylo vyjádřeno v čl. 3 Haagské úmluvy č. IV (1907),⁹ působí jen na mezistátní úrovni a nezakládá žádné právo jednotlivců na kompenzaci za škody způsobené porušeními MHP.¹⁰ Individuální nároky na odškodnění proti státům, stranám ozbrojeného konfliktu byly konstantně odmítány i soudy v dalších zemích, včetně USA a Německa.¹¹ Rozhodnutí amerického Odvolacího soudu (*Court of Appeal*) ve věci *Goldstar* také potvrdilo, že Haagská úmluva výslovně nestanovuje soukromě vynutitelný žalobní titul (*a privately enforceable cause of action*).¹²

Tento trend potvrzuje i novější judikatura německých soudů, zejm. rozhodnutí Bonnského zemského soudu (2003)¹³ potvrzené Zemským odvolacím soudem v Kolíně (2005) ve věci *Varvarin*.¹⁴ Zde šlo o individuální nároky na odškodnění za újmu způsobenou při bombardování letadly NATO proti mostu ve Varvarinu. Obě soudní instance potvrdily, že MHP neposkytuje jednotlivcům právo požadovat kompenzaci za utrpěné škody proti jinému státu v důsledku ozbrojeného konfliktu.¹⁵

Jen částečně lze za důkaz opačné praxe a potvrzení individuálního nároku na odškodnění považovat některé novější případy, rozhodované především řeckými a italskými soudy, a to v souvislosti s porušeními MHP spáchanými německými vojáky v době 2. světové války. Mezi nejznámější patří případ *Distomo* (1999), který však následně posuzoval německý Nejvyšší soud (2003).¹⁶ Ten sice připustil, že tento nárok na rozdíl od jiných případů, kde byly válečné reparace vyloučeny (s ohledem na Londýnskou dohodu o německých zahraničních závazcích z r. 1953 a Smlouvu o konečném uspořádání Německa, tzv. Smlouva 2 + 4 z r. 1990), není vyloučen ze strany Řecka, ale případ musel být rozhodován podle práva platného v r. 1944. Proto byly individuální nároky odmítnuty.

Na druhé straně se projevuje i modernější přístup. Z hlediska vývoje mezinárodního práva se může stát zásadním rozsudek italského Nejvyššího soudu (*Corte di Cassa-*

⁸ Srov. Dickinson, A. Status of Forces under the UN Convention on State Immunity. *ICLQ*, vol. 55, 2006, s. 431–432.

⁹ Viz Hobza, A. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Praha, 1931, s. 391.

¹⁰ Tokyo District Court, Henson et al. v. State of Japan, 9 October 1998, reprinted at the ICRC website <www.icrc.org/ihl-nat.nsf>.

¹¹ Srov. Zegveld, L. Remedies for victims of violations of international humanitarian law. *IRRC*, vol. 85, No. 851, 2003, s. 507–513; Bílková, V. Victims of War and Their Right to Reparation for Violations of International Humanitarian Law. *Miscolc Journal of International Law*, vol. 4, 2007, No. 2, s. 4–6; Bílková, V. Právo obětí ozbrojených konfliktů na odškodnění. In: Ondřej, J., Šturma, P. (eds.), *Bezpečnost organizací, mezinárodní bezpečnost a mezinárodní humanitární právo*. Praha: PF UK/SVŠES, 2008, s. 259–262.

¹² Court of Appeal (Fourth Circuit), *Goldstar Case*, Judgement, 16 June 1992, cit. in Henckaerts, J. M., Doswald-Beck, L. (Eds.), *Customary International Humanitarian Law*, Volume II (Practice), Part II, Cambridge: ICRC / Cambridge University Press, 2005, s. 3567.

¹³ Viz Quéinivet, N., Blocher, D. Excerpts of the judgment of the Civil Court of Bonn of 10 December 2003, LG Bonn, Case No. 1 O 361/02

¹⁴ Oberlandesgericht (OLG) Köln, 7 U 8/04, <<http://www.uni-kassel.de/fb5/fieden/themen/NATO-Krieg/varvarin6.html>>.

¹⁵ Srov. Fleck, D., op. cit., s. 192.

¹⁶ BGH, III ZR 245/98, <<http://lexetius.com/2003, 1416>>.

zione) v případě *Ferrini* (2004), kde tento soud prohlásil, že má jurisdikci zabývat se nárokem osoby, která byla během 2. světové války deportována do Německa na nucené práce ve zbrojním průmyslu. Následně došlo k řadě jiných civilních řízení proti Německu před italskými soudy, vydání několika soudních rozhodnutí v r. 2008 a dokonce k uplatnění exekučního opatření proti německému státnímu majetku ve formě soudní zástavy Německo-italského centra pro kulturní výměnu (*Villa Vigoni*). To vše vedlo německou vládu k podání žaloby proti Itálii u Mezinárodního soudního dvora (23. 12. 2008). Německo se domáhá, aby MSD rozhodl, že Itálie umožněním civilních nároků založených na porušení MHP Německou řídí od září 1943 do května 1945 porušila mezinárodněprávní závazky v tom, že nerespektovala jurisdikční imunitu, kterou Německo požívá podle mezinárodního práva.¹⁷ Tento rozsudek MSD může být zásadní pro vyjasnění otázky, zda jurisdikční imunita státu platí i případech civilních žalob na odškodnění za závažná porušení lidských práv a MHP.

3. UPLATŇOVÁNÍ NÁROKU PŘED MEZINÁRODNÍMI SOUDY

Mezinárodní soudy, které jsou druhou možnou cestou pro odškodnění obětí porušení MHP, však rovněž nejsou typickým mechanismem. Jak známo, jednotlivci nemají přístup k obecným mezinárodním soudům (jako je MSD), takže mohou uplatňovat nároky na odškodnění jediné pomocí nepřímých mechanismů, které nejsou určeny k vynucování odpovědnosti států za porušení MHP. Prakticky připadají v úvahu jednak regionální soudy pro lidská práva, jednak mezinárodní trestní soudy.

Co se týče lidskoprávních mechanismů, Evropský i Meziamerický soud pro lidská práva jsou mezinárodní judiciální orgány oprávněné posuzovat nejen mezistátní, ale také individuální stížnosti. V případě konstatovaného porušení pak mohou závazným rozsudkem přiznat též individuální odškodnění, které je odsouzený stát povinen vyplatit. V tomto případě lze hovořit o speciální, smluvní odpovědnosti států. Musí jít ovšem o porušení některého z lidských práv garantovaných příslušnou regionální úmluvou, přičemž tyto soudy jen velmi opatrně a zřídka, pokud vůbec, aplikují též pravidla MHP. Mimo rámec těchto smluvních mechanismů (Evropské úmluvy a Americké úmluvy o lidských právech) však dosud neexistuje dostatečná praxe států, která by umožnila dovodit obyčejové právo na individuální odškodnění, včetně finanční kompenzace, za porušení lidských práv v rámci ozbrojeného konfliktu.¹⁸

Pokud jde o mezinárodní trestní soudy, zde je třeba rozlišovat mezinárodní trestní tribunály *ad hoc* a stálý Mezinárodní trestní soud. Statuty a praxe tribunálů *ad hoc* neobsahují právo na odškodnění pro oběti válečných zločinů a dalších zločinů podle mezinárodního práva. Naproti tomu Římský statut Mezinárodního trestního soudu (1998) poprvé jasně stanovil v čl. 75 odst. 2, že „Soud může přímo odsouzenému nařízením

¹⁷ Viz ICJ, Press Release, No. 2008/44 (23 December 2008).

¹⁸ Srov. Hofmann, R. Can Victims of Human Rights Violations Claim Damage? In: Giegerich, T. (ed.), *A Wise Century? Judicial Dispute Settlement, Disarmament and the Laws of War 100 Years after the Second Hague Peace Conference*. Berlin: Duncker & Humblot, 2009, s. 325.

uložit povinnost poskytnout odškodnění obětem nebo osobám blízkým, včetně restituce, náhrady nebo rehabilitace“. Zde ovšem nejde o plnění ze strany odpovědného státu, nýbrž od individuálního pachatele nebo ze Svěreneckého fondu (*Trust Fund*) zřízeného podle čl. 79 Římského statutu.¹⁹

4. UPLATŇOVÁNÍ NÁROKU PŘED ZVLÁŠTNÍMI MEZINÁRODNÍMI ORGÁNY: KOMPENZAČNÍ KOMISE

Kompenzační komise se tak jeví jako dosud v praxi nejvyužívanější mechanismus pro odškodňování obětí porušení MHP. Jde rovněž o *ad hoc* mechanismy, zvláštní komise vytvořené k posouzení nároků jednotlivců po některých mezinárodních ozbrojených konfliktech.

Nejznámější ze soudobých komisí je Kompenzační komise OSN (*UN Compensation Commission*) vytvořená na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN 687 (1991), a to k řešení nároků na náhradu škod způsobených Irákem v důsledku agrese proti Kuvajtu.²⁰ Podle odst. 16 řečené rezoluce je totiž Irák „odpovědný podle mezinárodního práva za jakoukoli přímou ztrátu, škodu, včetně škod na životním prostředí a ničení přírodních zdrojů, nebo újmu způsobenou cizím vládám, státním příslušníkům a společností v důsledku protiprávní invaze a okupace Kuvajtu Irákem“.²¹

Nároky k této Kompenzační komisi předkládali jak individuální žadatelé a právnické osoby, tak vlády států. Z praktických důvodů však individuální nároky musely být shromažďovány domovským státem žadatele nebo specializovanými mezinárodními organizacemi (jako UNHCR, ICRC nebo UNRWA pro nároky palestinských uprchlíků) a takto předkládány k posouzení UNCC.²² Prostředky na odškodnění vyplácené z mezinárodního fondu pocházely z části výnosů z exportu irácké ropy.

Na svém prvním zasedání v srpnu 1991 Správní rada UNCC vymezila šest kategorií nároků: nároky jednotlivců donucených opustit Kuvajt (kategorie A); nároky jednotlivců, kteří utrpěli závažná zranění nebo jejichž rodinní příslušníci zemřeli v důsledku invaze (kategorie B); nároky jednotlivců za majetkové ztráty do 100 000 USD (kategorie C); nároky jednotlivců za majetkové ztráty nad 100 000 USD (kategorie D); nároky právnických osob za obchodní ztráty (kategorie E); a nároky vlád a mezinárodních organizací (kategorie F).²³ V první fázi vyplácení, která začala v červenci 1994, se uspokojovaly individuální nároky kategorií A, B a C. Později se vyplácely i větší nároky. Do konce července 2009 byly uhrazeny nároky v celkové výši 27 624 607 654 USD.²⁴

Mandát UNCC nerozlišuje mezi odpovědností Iráku za samotnou agresi (*jus ad bellum*) a za porušování práva ozbrojených konfliktů (*jus in bello*). Přesto v některých do-

¹⁹ Srov. Bílková, V. *Victims...*, op. cit., s. 4.

²⁰ Viz UN SC Res. 687 (3. 4. 1991), § 16–18.

²¹ *Ibid.*, § 16.

²² Srov. Fleck, D., op. cit., s. 194.

²³ Viz <<http://www.uncc.ch/clmsproc.htm>>.

²⁴ UNCC Press Release PR/2009/4 (29. 7. 2009).

kumentech a rozhodnutích UNCC lze najít pečlivou aplikaci MHP, zejména v rozlišování újmy utrpěné komatanty v průběhu bojů a poškození osob nacházejících se *hors de combat*. Podle Rozhodnutí 11 Správní rady UNCC totiž příslušníci Spojeneckých koaličních ozbrojených sil nemají nárok na kompenzaci ztrát a zranění vzniklých v důsledku jejich zapojení do vojenských operací proti Iráku s výjimkou situací naplňujících tři podmínky: (a) kompenzace byla přiznána v souladu s obecnými kritérii (pro nároky kategorie B), (b) byli válečnými zajatci v důsledku zapojení do koaličních operací proti Iráku a (c) ztráta nebo zranění bylo výsledkem porušení MHP (včetně Ženevských úmluv, 1949).²⁵

Komise pro etiopsko-eritrejské nároky (*Eritrea-Ethiopia Claims Commission*) byla zřízena podle čl. 5 Dohody mezi vládami Státu Eritrea a Federativní demokratické republiky Etiopie (2000).²⁶ Byla pověřena rozhodovat cestou závazné arbitráže všechny nároky týkající se ztrát, škod a újmy jedné vlády vůči druhé a příslušníků jedné strany vůči vládě druhé strany, pokud se vztahují ke konfliktu mezi těmito státy a vyplývají z porušení MHP, včetně Ženevských úmluv (1949) nebo jiných porušení mezinárodního práva.²⁷ Tato Komise uznala individuální právo na odškodnění, i když ho musí vykonávat stát jménem individuálních obětí.²⁸

Za zmínku stojí také Mezinárodní vyšetřovací komise pro Darfur, zřízená na základě rezoluce Rady bezpečnosti 1564 (2004), která ve své zprávě doporučila vytvoření Kompenzační komise,²⁹ a to jako komplementární opatření k předání situace Mezinárodnímu trestnímu soudu. Tato komise by se měla zabývat odškodňováním obětí závažných porušení (zejm. válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a genocidia) v Darfuru. Podle Mezinárodní vyšetřovací komise je tento návrh odůvodněn tím, že v současnosti „obyčejové mezinárodní právo nejen stanoví trestní odpovědnost jednotlivců, kteří spáchali toto porušení, ale také ukládá závazek státům, jejichž občany jsou pachatelé nebo pro něž jednali jako *de jure* či *de facto* orgány, aby poskytly reparaci (včetně kompenzace) za způsobenou škodu“.³⁰

5. ZÁVĚR

Přes uvedené příklady a názory se zdá být zatím předčasné uvádět zobecňující závěry o existující povinnosti k odškodňování individuálních obětí závažných porušení MHP. Jak uvádí ve své studii Mezinárodní výbor Červeného kříže, nepochybně existuje „rostoucí trend směřující k tomu, aby individuální oběti porušení MHP získaly právo domáhat se odškodnění přímo od odpovědných stá-

²⁵ Viz Recommendations made by the Panel of Commissioners concerning individual claims for serious personal injury or death (Category “B” claims), UN Doc. A/AC.26/1994/1 (26. 5. 1994).

²⁶ Viz <<http://www.pca-cpa.org/ENGLISH/RPC/#Eritrea-Ethiopia%20Claims%20Commission>>.

²⁷ Srov. Fleck, D., op. cit., s. 195; Bílková, V., Právo obětí..., op. cit., s. 258.

²⁸ Viz Hofmann, R., op. cit., s. 326; Romesh Weeramantry, J. Civilian Claims (Eritrea v. Ethiopia), AJIL, vol. 101, 2007, s. 616–627.

²⁹ Viz Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General, Geneva, 25 January 2005, §§ 590–603.

³⁰ Ibid., § 598. Srov. též Tomuschat, Ch. Darfur – Compensation for the Victims, *Journal of International Criminal Justice*, vol. 3, 2005, s. 579–589.

tů“.³¹ Přesto ještě nedošlo ke stabilizaci obyčejového pravidla a není jasné, jaký bude mít obsah.³² Není také zřejmé, zda lze takové nároky opřít o sekundární pravidla obecného mezinárodního práva vztahující se k odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování, nebo mají jiný normativní základ.

Z pohledu *de lege ferenda* lze argumentovat, že článek 3 Haagské úmluvy IV (1907) a článek 91 Dodatkového protokolu I (1977) by měly být do budoucna interpretovány takovým způsobem, aby poskytovaly individuální právo na odškodnění za porušení MHP. Z hlediska systematického a teleologického výkladu by se tím odstranil nepochopitelný rozdíl mezi porušeními lidských práv, kde je možné proti státu uplatňovat nárok na kompenzaci, a porušeními MHP, kde tomu tak dosud nebylo.³³ O zvýšeném zájmu o tuto problematiku a potřebě systematicky zkoumat rodící se vnitrostátní i mezinárodní praxi svědčí také vytvoření Výboru Asociace mezinárodního práva (ILA) pro kompenzaci obětí války.³⁴ Z procesního hlediska se pak zatím nejperspektivnější jeví cesta mezinárodních kompenzačních komisí.

V každém případě by mohlo jít o významné doplnění a posílení odpovědnosti států za porušování MHP. A také o jeden z projevů progresivního rozvoje a humanizace současného mezinárodního práva. Z ještě většího nadhledu pak můžeme uvažovat i o tom, zda se některé trendy moderního vnitrostátního práva (např. odpovědnost státu za škodu způsobenou státními orgány) nepřenesou i do sféry regulované právem mezinárodním.

NEW TRENDS IN STATE RESPONSIBILITY: INDIVIDUAL CLAIMS
FOR COMPENSATION BY VICTIMS OF SERIOUS VIOLATIONS
OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW?

Summary

The traditional concept of the State responsibility for internationally wrongful acts has been based on mostly bilateral inter-state relations. It includes the obligation of responsible State and the correlative right of the injured State to a cessation of the illegal act and to a reparation of damage. However, there are certain obligations in contemporary international law, in particular in the fields of human rights and international humanitarian law (IHL), which operate *erga omnes* (customary rules) or *erga omnes partes* (some multilateral treaties). In case of violation of such obligations, any State may claim a cessation and reparation for a directly injured State or other beneficiaries of the breached obligation. As individuals are beneficiaries of the obligations in the above mentioned areas, they may receive a compensation of loss and damage suffered. It may be of great importance in case of violations of IHL applicable in armed conflicts.

However, the correlative right of individual victims of violations of the rules of IHL to claim compensation is very limited, if any. Therefore this contribution aims at analyzing possible ways how the individual victims could claim compensation under international law. Leaving aside the traditional mechanism of diplomatic protection, there seem to be basically three possible procedural mechanisms:

³¹ Henckaerts, J. M., Doswald-Beck, L. (Eds.), *Customary International Humanitarian Law*, Volume I (Rules). Cambridge: ICRC / Cambridge University Press, 2005, s. 541.

³² Srov. Bílková, V. *Právo obětí...*, op. cit., s. 265.

³³ Srov. Hofmann, R., op. cit., s. 330.

³⁴ Cílem Výboru ILA je připravit Draft Declaration of International Law Principles on Compensation to Victims of War; první zprávy Výboru, které k tématu připravili R. Hofmann, F. Reimann a S. Furuya viz <http://www.ila-hq.org/html/layout_committee.htm>.

(1) national courts, (2) international courts (such as the European Court of Human Rights or the International Criminal Courts) and (3) compensation commissions. The last ones can better address the compensation for violations of IHL because they have no problem with the jurisdictional immunity of States (an obstacle to national courts) and are not constrained to operate within the specific treaty regime (as regional human rights courts do).

At this stage, it would be premature to conclude that the right to compensation of individual victims was already well established as *lex lata*. Nevertheless, it seems to be a very interesting element of progressive development of international law.